

Politik Bilim

Araştırmaya değmez mi?

Aykut Göker

<http://www.inovasyon.org>; hagoker@ttmail.com

Ülkelerin yeni teknolojiler, yeni ürünler, yeni üretim yöntemleri geliştirme yeteneğini yükseltebilmek için, hükûmetlerince hangi yollara başvurulduğuna ilişkin örneklere zaman zaman bu köşede yer veriyorum. Verdiğim örnekler kendileriyle aynı iktisadî sistemin içinde yer aldığımız ülkelere ait örnekler. Bunların, farklı gelişmişlik düzeylerindeki ülkelere ait olmasına da dikkat ediyorum. Amacım, o ülkelerle ülkemizi karşılaştırabilmek...

Bu tür karşılaştırmalar bize ne kazandıracak? Geçen hafta da işaret etmiştim; kapitalizmin dünya sisteminde bugün yer alan ülkelerin çoğunun sanayileşme sürecine girişi eşzamanlı değil. Tarihsel gelişme sürecine bakıldığında sonradan gelenlerin de öndekileri bilim, teknoloji ve sınaî üretimde geçebileceklerine ilişkin epeyce örnek var. Öndekine yetişmenin giderek zorlaştığı doğru; ama bunu, bugün de, en azından denemekte olan ülkeler var...

Osmanlı İmparatorluğu'nun mirasçısı olan Türkiye Cumhuriyeti de sanayileşme sürecine sonradan katılanlar arasında; ama henüz o eşiği geçemeyenlerden... Oysa, gelişmişlik düzeyi açısından bir zamanlar Türkiye ile hemen hemen aynı durumda olan bazı ülkeler bunu başarabildi ya da başarıya yolunda... Türkiye niçin gerilerde kaldı? Sözümlü ettiğim karşılaştırmalar bu soruya bir yanıt arayışı... Bunlar, farklı gelişme düzeylerindeki ülkelerin bilimdeki, teknolojideki, sınaî üretimdeki yeteneklerini ve yenilikçilik becerilerini geliştirmek için izledikleri yollar hakkında kabaca da olsa bir fikir veriyor. İzledikleri ortak yollar var; gelişme düzeylerine bağlı olarak ayrıldıkları noktalar var. Bu karşılaştırmalarda hemen daima ortaya çıkan gerçek şu ki, Türkiye, diğer pek çok ülkenin başvurduğu yola ya hiç girmiyor ya da 'girmiş gibi' yapıp oyalanıyor!

Örneğin, bilimde, teknolojiye ve yenilikçilikte yetkinleşme söz konusu olduğunda, bütün kapitalist âlem devletin/kamunun değişen rolünden söz ediyor ve devlete/kamuya önemli misyonlar yüklüyor. Hep birlikte görüyoruz; bütün ileri sanayi ülkelerinde ve yeni sanayileşen ya da bu amaçla yola çıkmış ülkelerde, devlet, söz konusu yetkinleşme meselesini, uyguladığı politikaların başına yazıp, sanayie ve neredeyse bütün bir ekonomiye müdâhale ediyor. Hele de krizin üstesinden geleceğim; üstelik o krizden teknolojiye güçlenerek çıkacağım diye, bu müdâhalenin önündeki bütün sınırlar kaldırılıyor; dünyada serbest rekabetin ideoloğunu yapanlar bir numaralı korumacı, ulusalcı kesiliyor. Ne hikmetse Türkiye, bu tür açılımlardan dehşetle ürüyor. Tam aksine kamunun müdâhalesi için etkin bir araç olarak kullanılacak kamu iktisadî teşebbüsleri (KİT'ler) "tarihten silindi"... Ve hiçbir zaman, bu kurumlara çağın gereklerini yerine getirecek yeni misyonlar biçilerek onları geliştirmek, yeniden yapılandırmak düşünülmedi. Bırakın KİT'leri bir yana, bütün pazar ekonomilerinde kamunun araştırma birimleri, stratejik önemleri nedeniyle geliştirilip güçlendirilirken biz elimizdekilerin büyük çoğunluğunu işlevsiz hâle getirdik...

Devletin bugün elinde tutar gözüktüğü tek müdâhale mekanizması, kamu kaynakları kullanılarak verilen ARGE ve yenilikçilik destekleri... Ama bu mekanizmanın da ne ölçüde toplumsal bir yarar sağladığı çok tartışmalı; çünkü, Türkiye nereye gitmek istiyor, belli değil. Bilimde, teknolojiye, sanayide kararlılıkla sürdürdüğümüz ulusal bir politikamız yok; bu durumda her yana para saçılrsa ne olur...

Türkiye niçin bu durumda? Bu sorunun yanıtını vermeye, benim yaptığım karşılaştırmalar ya da benzeri çalışmalar yetmez. Bütün bir Cumhuriyet tarihi boyunca sürüp gelen, bilim,

teknoloji ve sanayideki somut atılım örneklerinden, bu yöndeki girişimlerden kalkarak bu sorunun yanıtını araştırmakta yarar var. Örneğin, sözünü ettiğim PTT-ARLA ve devamındaki TELETAŐ atılımını niçin sürdüremedik? Bilim, teknoloji ve yenilik politikalarıyla ilgili yüksek lisans programı olan üniversitelerimizde bu tür, somut araştırmalar yapılamaz mı?

CBT. 18 Eylül 2009